

Látogatóban

Látogatóban

Kortárs
magyar írók
vallomásai

1968-ban kaphatta kézbe az olvasó könyv alakban azt a félszáznyi interjút, amely 1967-ig jelent meg az *Élet és Irodalomban*. Az irodalom, az irodalmi élet: folyamat, nem lezáruló és nem lezárható. A Látogató-sorozat tovább folytatódott a lap utolsó oldalán. Újabb gyűjteményünkben az azóta elkészült hatvan interjút adjuk közre. Természetesen ez a könyv sem zár le semmit, vannak jelentős magyar írók, akik még ebbe sem kerültek bele, s fiatalabb írók pályája érlelődik évről évre.

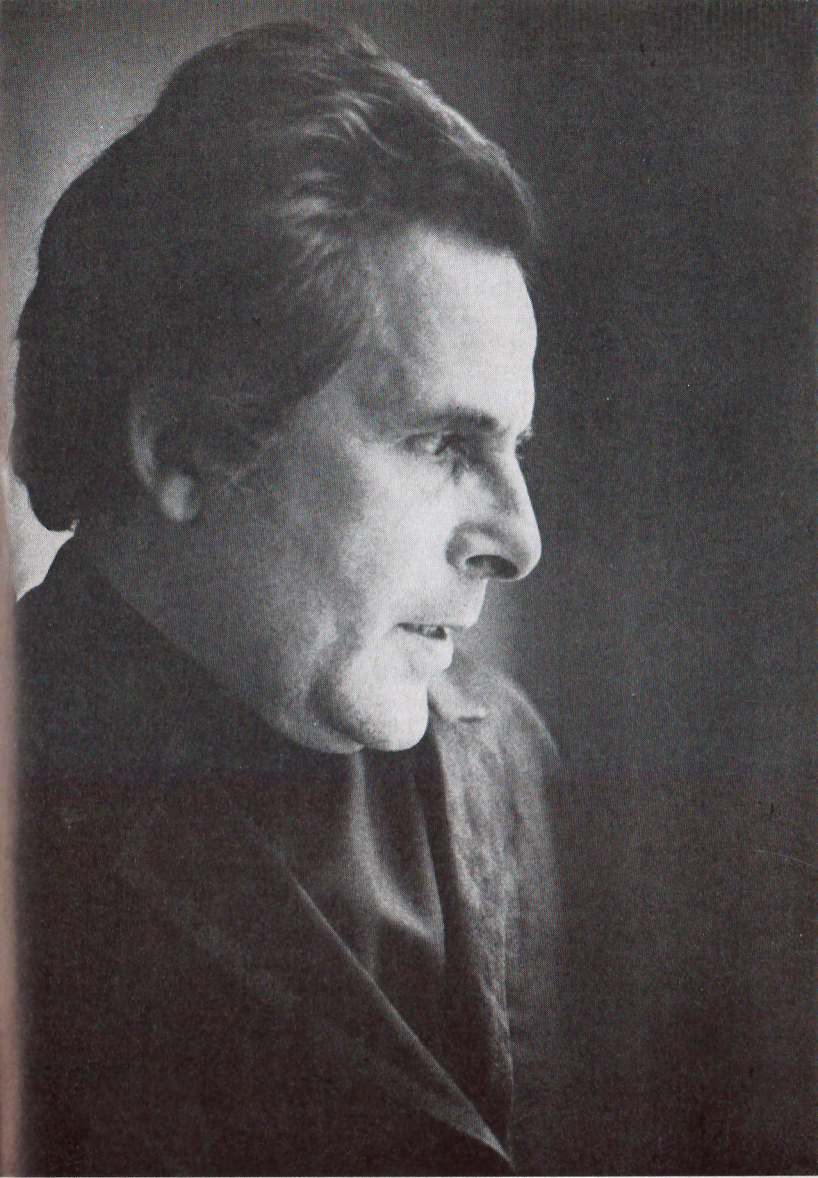
GONDOLAT

Kortárs magyar írók vallomásai

Abody Béla · Barabás Tibor · Bárány Tamás
Boldizsár Iván · Csák Gyula · Csoóri Sándor
Csorba Győző · Csuka Zoltán · Csurka István
Erdélyi József · Fehér Klára · Fekete Gyula
Fodor András · Földeák János · Galgóczi Erzsébet
Györy Dezső · Gyurkó László · Hajnal Gábor
Hámos György · Hernádi Gyula · Hollós Korvin Lajos
Jékely Zoltán · Kálnoky László · Kamondy László
Képes Géza · Keresztúry Dezső · Keszi Imre
Keszthelyi Zoltán · Komlós Aladár · Kormos István
Lányi Sarolta · Major Ottó · Mészöly Dezső
Molnár Géza · Molnár Zoltán · Nádasz József
Németh László · Ottlik Géza · Passuth László
Pilinszky János · Rákos Sándor · Sipos Gyula
Somogyi Tóth Sándor · Sükösd Mihály · Szakonyi Károly
Szeberényi Lehel · Szécsi Margit · Szentkuthy Miklós
Tabi László · Takács Imre · Takáts Gyula
Tamás Aladár · Tamkó Sirtó Károly · Tatay Sándor
Thury Zsuzsa · Török Sándor · Urbán Ernő
Várnai Zseni · Vihar Béla

Látogatóban

Gondolat

CSORBA GYŐZŐ (F. T.)

Lätogatōban

Látogatóban

Gondolat Kiadó

Kortárs magyar írók vallomásai

(Új gyűjtemény)

Budapest · 1971

Szerkesztette:

LENGYEL PÉTER

Lektorálta:

TÓTH DEZSŐ

A fényképeket készítette:

REISMANN JÁNOS

FÉNER TAMÁS

A bibliográfiát összeállította:

ZALÁN VINCE

1968-ban kaphatta kézbe az olvasó könyv alakban azt a félszáznyi interjút, amely 1967-ig jelent meg az Élet és Irodalomban. Az irodalom, az irodalmi élet: folyamat, nem lezáruló és nem lezárható. A Látogató-sorozat tovább folytatódott a lap utolsó oldalán. Újabb gyűjteményünkben az azóta elkészült hatvan interjút adjuk közre. Természetesen ez a könyv sem zár le semmit, vannak még jelentős magyar írók, akik még ebbe sem kerültek bele, s fiatalabb írók pályája érlelődik évről évre.

A költő kifejezési formája a vers, a prózáiróé a regény vagy a novella. Van azonban, amit csak egy interjú mondhat el: vagy legalábbis egy interjú mondhat el a legjobban. Sajátos műfaj ez, sajátos törvényei vannak. Az író szubjektív látásmódját tükrözi világunkról, az irodalomról, önmagáról.

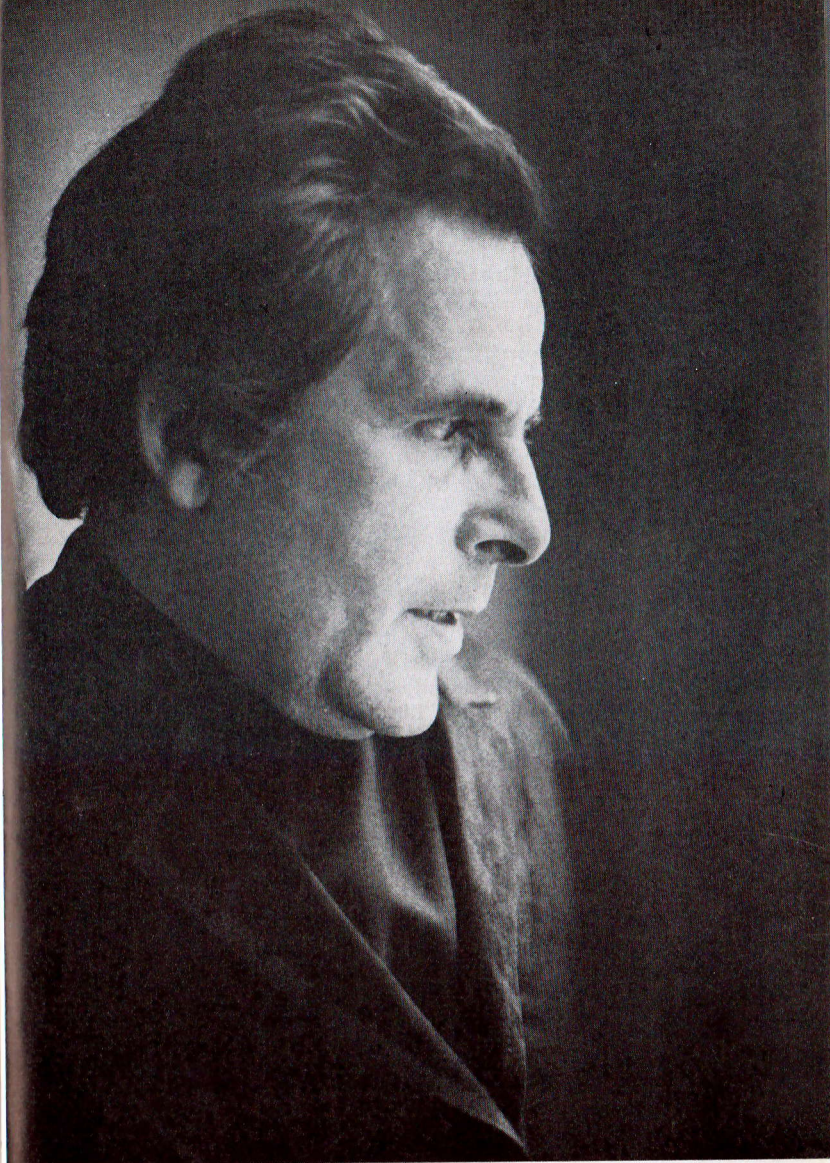
Aki a hatvanas évek irodalmával foglalkozik majd egyszer, annak, úgy reméljük, ezek a „Látogatók” – elmondanak a ma irodalmáról, korunkról valami olyat, ami máshol nem mondatott el. Mint ahogy az első gyűjteménynek is vannak részei, amelyek már – sajnos – irodalomtörténeti adalékká váltak: az időközben elhunytakkal, például Benedek Marcellal, Kassák Lajossal, Tersánszky Józsi Jenővel vagy Veres Péterrel készült interjúkra gondolunk.

Az Élet és Irodalomban megjelent szövegen csak néhány esetben változtattunk, keveset, főleg ott, ahol a tartalom időközben aktualitását veszítette.

(A SZERKESZTŐ)

Csorba Győző (Pécs, 1916. november 21.)

Művei: *Mozdulatlanság*. Versek. Pécs, 1938; *A híd panasza*. Versek. Pécs, 1943; *Szabadulás*. Versek. Pécs, 1947; *Ocsudó évek*. Önéletrajzi költemény. Pécs, 1955; *A szó ünnepe*. Versek. Bp., 1959; *Séta és meditáció*. Bp., 1965; *Lélek és ősz*. Versek. Bp., 1968; *A lélek évszakai*. Válogatott versek. Bp., 1970.

CSORBA GYŐZŐ (F. T.)

Ára: 33,- Ft

Megjelent:

A XX. SZÁZAD ZENÉJE

A LÍRA MA

A SZÍNHÁZ MA

Előkészületben:

A DRÁMA MA

A FILM MA

A KÉPZŐMŰVÉSZET
MA

CSORBA GYŐZŐ

Úgy mondják, egy mai magyar író életéből nem hiányozhatik legalább néhány Budapesten töltött év. Ön Pécsen született s mindmáig pécsi lakos. Miért választotta a vidéki életet?

– Én nem tudom, ki mondja ezt és miért. Talán arra gondolnak, hogy néhány évnyi budapesti tartózkodás alatt az ember megépítheti állásait, melyekbe később is visszatérhet. Hogy baráti kört teremthet, utakat taposhat ki. Ha erről van szó, kétségtelenül van benne némi igazság. De ez mind végül is inkább az érvényesülés kategóriáját érinti. Kérdés viszont, hogy feltétele-e a jó műveknek. Ezt már kötve hiszem.

– Ha viszont úgy vélekednek, hogy az írói-művészi fejlődéshez szükséges hozzájárulás a világváros szellemi környezete is, akkor nálam nincs baj, hiszen több-kevesebb időt töltöttem Rómában, Berlinben, Párizsban, Belgrádban és Bécsben, volt alkalmam tehát megérezni és magamba szívni a nagy szellemi központok levegőjéből is egyet s mást.

– Hogy miért választottam a vidéki életet? Eszem ágában sem volt választani. Inkább az választott engem. Itt születtem, itt nőtem fel. Elvétettem a kellő pillanatot, amikor cselekednem kellett volna, hogy elköltözzem. Talán a háború is beleszólt. Hagytam magam, s itt maradtam.

– Persze nem mondom azt, hogy döntésemből a dacnak minden szikrája hiányzott, hogy nem volt bennem valami a „csakazértis”-ből. Viszont semmiképp sem szeretnék prófétát játszani.

– Választásom, vagy ahogy mondtam, inkább választásom természetesen sokféle módon érintette életemet. Részletezése aligha fér egy ilyen beszélgetés keretei közé. Egy-egy emberi, s nyilván költői arcon is születésétől fogva temérdek szobrászvésső dolgozik. Melyek azok a formák, vonalak az én arcomon, amiket ittmaradásom faragott, nehezen tudnám megmondani. De meggyőződésem, hogy például egészen onnan, hogy nem kellett fiatalon elszakadnom a szülői háztól, a tájtól, rokonaimtól, addig, hogy költői indulásom innen Pécsről kicsit

azzal is járt, hogy néha a lépcsőt is magamnak kellett építenem, amin magasabbra juthattam, mondom, mindez aligha múlt el felettem hatás nélkül.

A KÖLTŐ ÉS A TÁJ

Ha ez a véleménye a külső tényezőkről, akkor mit gondol arról: alakítja-e a költőt a táj?

– Hát persze, hogy alakítja. Miért éppen a táj ne alakítaná, amikor minden lélegzetvétel alakítja. Ha egyáltalán van valami kívülről ható, rendületlenül makacs motiváló erő az ember életében, az éppen a táj: a természeti és az emberi. Lehetetlen, hogy ugyanolyan szemmel nézze az életet az az ember, aki, mondjuk, Bosznia hegyei között születik, él, mint aki például az Azúrparton.

– De azt hiszem, nem kell ilyen messze mennünk példáért. Mondjuk, egy pesti születésű ember vajon érintetlen marad-e a táj hatásától. Mert bármilyen furcsa: Budapestnek is van „tája”, nemcsak a vidéknek, ahogyan a provinciális fővárosi szemlélet gondolja. Ezt azonban sokan tagadják (szégyenlik?), s a „táj”-at valamiféle nem egészen szalonképes, Budapesten kívüli specialitásnak tartják.

Az irodalomkritika elfogadott terminus technicusa a „pannon irodalom”, a „pannon embereszmény” s ennek kapcsán az alföldi és dunántúli irodalom jelentős különbségeiről beszél. Van-e ennek alapja?

– Ha így tesszük föl a kérdést, már sokkalta bonyolultabb a képlet. A tájnak nyilván nemcsak természeti és emberi ábrázata van, hanem történelme is. Sorsa. Az ember ennek a sorsnak ugyancsak részese, hordozója, alakítója.

– Hogy gyakorlatilag, jegyzékbe foglalva, melyek azok a tulajdonságok, amik a dunántúli emberre, íróra s irodalomra jellemzők, annak a felsorolására én nem vállalkozom. Irodalomtörténészek dolga az ilyesmi. Azt azonban szeretném megjegyezni, hogy hibás, mert bántóan szimplifikáló a dunántúli irodalmat valamiféle idilliséggel azonosítani, pannon derűt emlegetni, s ezzel elintézettnek vélni a jellemzést.

– Valaki vagy valakik egyszer kimondták ezeket a mű-

szavakat: „panñonizmus”, „idill”, „derű”, s attól kezdve boldogan kapaszkodnak beléjük különféle kritikusok. Csak arra nem gondolnak, hogy például Berzsenyre, Vörösmartyra, Vajdára, Babitsra vagy Kodolányira hogyan akaszthatók ezek a címkék. Pedig mintha ők is dunántúliak volnának.

– Kétségtelen, hogy fölfedezhetők különbségek is a két nagy tájegység irodalma között. Ezeket azonban nem szabad sem túlértékelni, sem alábecsülni. Nem tudom például, hogy a szatmári Móricz és a baranyai Kodolányi távolabb áll-e egymástól, mint a tiszántúli Krúdy az ugyancsak tiszántúli Veres Pétertől?

Költészetét tudtommal korábban sem sorolták semmilyen irányzathoz, s ha lehet, ebben a vonatkozásban most még elszigeteltebb. Mégis, kiket érez magához közelnek?

– Sorolták, dehogynem sorolták. Az új magyar irodalomtörténet például a polgári humanista költők között jelölte ki a helyemet. De voltam már *Újholdas* is, tartoztam olyan csoporthoz, amelyhez az égvilágon semmi közöm nem volt soha, nem is tudtam róla. Mindig türelemmel viseltem el az ilyesmit. Nemcsak azért, mert egy irodalomtörténész megmagyarázta, hogy enélkül nem lehet irodalomtörténetet írni, hanem azért is, mert általában nagyon kevésbé érdekel a rólam szóló kritika.

– Ettől függetlenül: nem érzem magam elszigeteltnek vagy pontosabban rokontalannak. Holtak és élők serege tartozik családomhoz. A listát fölöslegesnek tartom; néhány élő nevét azért megemlítem. Íme a költők a közül Weöres Sándor és Kalász Márton, a prózaírókból Mándy Iván és Bertha Bulcsú. Mindegyiküket édes bátyámnak, illetve édes öcsémnek tekintem.

Furcsa módon legnagyobb sikereit (ha sikeren az ismertséget értjük) műfordításaival aratta. Miben látja ennek okát?

– Mindeddig nem tudtam, hogy mivel arattam legnagyobb sikereimet. De ha valóban úgy van, hogy a műfordításaimmal, ennek nyilván az az oka, hogy – szabódezsősen kifejezve – cingár halandóságomat a műfordítás madzagával odakötöztem egy-egy nagy alkotó zömök halhatatlanságához.

– Mert Petrarcat vagy Goethét az is olvasta, aki rám nem volt kíváncsi. Néha még azért is, mert kötelező

volt. Az én verseim viszont sehol sem voltak kötelezők.

Kiket fordít legszívesebben?

– Sokfelé elkalandoztam már fordításaimmal a világ-irodalomban. A klasszikus latinoktól Becherig, Petrarcatól a lengyel Jachimoviczig. Fordítottam kénytelen-ségből is, de gyakrabban kedvemre valót s ezért örömmel.

Szerettem a latin klasszikusokat, a Carmina Burana legtöbb darabját, Petrarca verseit, Rilkrét és Ungarettit. De persze egy-egy muszájból vállalt költőnek is akadt szívem szerint való verse. Talán itt nem mondok neveket.

Önt a poeta doctus jellegzetes példajaként szokták emlegetni. Olykor-olykor még a kétértelmű „elefántcsonttorony” is elhangzik. Magam is meglehetősen zárkózott embernek ismerem, s mintha begyoldalon épült, Pécs fölé emelkedő, magános háza is ezt jelképezné. Mennyi ebből a valóság és mennyi a látszat?

– Hogy házam magánosan épült, az okvetlenül valóság. Az is az, hogy nehezen oldódó ember vagyok, igen szűk a baráti köröm, társaságba nemigen járok. Ha ez az életforma „elefántcsonttorony”, akkor ez is valóság.

– De én úgy vélem, hogy az „elefántcsonttorony”-nak azt az értelmezését, amely az emberi problémáktól, a közös örömöktől, bánatoktól való elzárkózást, idegenséget jelenti, nyugodtan visszautasíthatom. Mert ha én elvonuló ember vagyok is, az ajtót soha nem zárom magamra. Viszont jobb szeretek akkor kimenni rajta, amikor én érzem szükségességét. De aki hozzám akar jönni, annak bármikor nyitva van.

– Az, hogy poeta doctus lennék, meg éppenséggel nem fokozza magánosságomat. Különben sem szeretem ezt a megjelölést. A műveltség s a folytonos művelődés minden alkotónak becsületbeli kötelessége. Ha régebbi időkben, sőt elvétve a közelmúltban is, külön meg kellett vagy lehetett jelölni azokat a költőket, akiknek tárgyi tudása az átlagnál nagyobb volt, ma, azt hiszem, a poeta szó szükségszerűen kell hogy a doctus jelzőt is magába foglalja. Lehetetlen a mai embernek fontosat, lényegeset mondani enélkül. Csakhogy a fogalmak még itt sem tisztázódtak kellőképpen. Ha például hirtelen

valaki mellének szegezném a kérdést: „Poeta doctus-e Juhász Ferenc?“, merné-e olyan határozott biztonsággal rávágni az igent, mintha mondjuk Devecseri Gáborról kérdezném ugyanezt. Pedig szerintem Juhász Ferenc ugyanolyan „tudós” költő, mint Devecseri.

Kiegyensúlyozott, jó állampolgárnak tartják, aki békésen él családja körében. Mintha idegen lenne öntől a költőkre annyira jellemző látványos lázadás mindenféle formája. Mi a véleménye erről?

– Valóban, külsőleg békésen, csendesen élek. Látványos események alig történnek életemben. Bár időnként utazgatok, általában nem vagyok mozgó alkat, inkább a szemlélődést szeretem.

– Azt hiszem viszont, hogy aki a nagy élmények jelentkezését, az élet nagy dolgaival való találkozások pillanatait a külső mozgalmassággal kapcsolja egybe, az téved. Éppen az eseménytelenség, a csönd, a környezet nyugalma a legalkalmasabb állapot arra, hogy az emberre rátörjenek a ritka rémek, de hogy meghallja a kivételes jó hírmondók szavát is. A külső izgalmaktól, kalandoktól mentes, tehát egyúttal azok védelme nélkül is élő meztelen lélek sokkalta inkább ki van szolgáltatva a végső kérdések kíméletlenségének. Bár a tiszta örömek is inkább az övéi. Bizonyára könnyebb annak, aki napjai és órái mozgalmassága, szüntelen forgandósága miatt nem tud befelé hallgatni.

– Én azt hiszem, túlon túl sokat is lázadok. Csakhogy a lázadásaim belül s többnyire magam ellen történnek.

A BEAT-ZSARGON

Valahol egyszer azt írta, hogy balálosan komolyan veszi a költészetet. Akkor nyilván az a véleménye, hogy a vers hasznos, fontos dolog?

– Szerintem nagyon is. Ezt annak ellenére állítom, hogy még néhány író sem ért vele egyet. Ezek arra hívatkoznak: verset az embereknek olyan töredéke olvas, hogy hatással lenni a nagyközönségre versek révén úgyszem lehet.

– Sőt a nyugati fiatalság forradalmi csoportjai még a politikai költészetet is elvetik, mert szerintük mindenél fontosabb a tett, a közvetlen cselekvés.

– Nos – mint mondtam – meggyőződéssel vallom, hogy a költészet hasznos, nemcsak érdemes művelni, hanem kell is. A költészetnek mindig igen fontos feladata volt – persze más művészetekkel együtt – a tárgyi világ humanizálása, vagyis az emberhez alakítása, illetve az ember alakítása hozzá! Itt van például a kilépés az ürbe, a Holdra szállás. Az emberiség mindezt inkább még csak tudja, csak értesült róla, de aligha építette magába. A művészetek, köztük a költészet képes érzelmileg is tulajdonába adni.

– Vagy említhetném a sokat emlegetett elidegenedés problémáját. A költészet nélkül lehetetlen sikerrel küzdeni ellene.

– Van aztán a költészetnek (az irodalomnak) mint nyelvi művészetnek egy olyan szerepe is, amivel egyedül áll a művészetek társaságában. Ez pedig a nyelv tökéletesítése. Ha a finomodó szerszámok és a finomodó kéz között dialektikus kapcsolat létezik, ez nyilván megvan a tökéletesedő nyelv és a tökéletesedő gondolkozás, sőt érzelmi élet között is.

A nyelvről jut eszembe. Úgy hallottam, hogy igen jó a véleménye a beat-zsargonról. Igaz ez?

– Igen. Roppantul élvezem erős képiségét, groteszk-fanyar modernségét, leleményességét, humorát. Különös nyelvújítás ez, egy egész generáció életérzése nyilatkozik meg benne. Születése is olyasféle, mint a népművészeté: kollektív. S nyilván olyan mély rétegekből is jön. Kár, hogy eddig inkább csak egzotikumként használta fel irodalmunk.

Ha már a nyelvnél tartunk: mostanában gyakran esik szó a versek érthetlenségéről. Ön szerint valóságos probléma ez?

– Megértés? Azt hiszem, a legtöbb baj okozója a helytelen alapállás. Az emberek nagy része a művészethez is olyan igényyel közeledik, mint a tudományhoz: intellektuálisan akarja birtokba venni. Pláne az irodalmat, hiszen az szavakkal dolgozik, s a szavaknak jelentésük van. A képzőművészetnek többet megbocsátanak, a zenének még többet. Pedig az irodalmi, főként a költői szövegnek a közvetlen jelentésszférán túl sok olyan szférája van, mely egyedül intellektuálisan nem megközelíthető.

– Weöres Sándor egy régi versében ezt mondja: „Ó, szépség lázmérője, hátgerinc”. Erről van szó körülbelül.

A versnek, a versben megtestesülő szépségnek egész lényünkre kell hatni. Nem az intellektus ellen, nem annak kikapcsolásával, de nem is egyeduralmával.

ENNEK A KORNAK

Realista költőnek tartja-e magát? S egyáltalán mit vél realista költészetnek?

– A végén szeretném kezdeni. Arra aligha vállalkozhatom, hogy néhány mondatban összefoglaljam azt, amivel már könyvtárnyi irodalom foglalkozik. Inkább József Attilát idézem: „Az igazat mondd, ne csak a valódit.” Hát ez a realizmus. Hogy a valódi, a valóság micsoda, az megint fogas kérdés. Emlékszem, 1950 táján egy fiatal író halálos komolysággal közölte velem, hogy az elmúlt hónapban három ízben találkozott a valósággal. Tanácstalan tekintetemre megmagyarázta, hogy három gyárat látogatott meg. Egy időben az volt a közhiedelem, hogy a valóság csak az ipari munka, az olajszag, a gyárfüst, a bányák mélye, esetleg még a traktor s néhány hasonló, de például egy könyvtár vagy pláne egy közigazgatási hivatal életének semmi köze a valósághoz.

– Az egész világirodalomból talán két legkedvesebb könyvem a *Gulliver* és a *Don Quijote*. Oly abszurd csapongásai a fantáziának, hogy mindkettő gyerekkönyvé is lett. Ugyanakkor a realizmus legnagyobb teljesítményei.

– Minden nagy költészet realista: József Attilaé éppúgy, mint Saint-John Perse-é, Dantéé, mint Ady Endréé.

– Ezek után talán furcsán hangzik, hogy a magam költészetét is realistának tartom.

Szorosan kapcsolódik ehhez a következő kérdésem. Ugyanilyen határozottsággal állítja-e, hogy költészete közéleti költészet, s egyáltalában mi erről a véleménye?

– Ha a közéletiséget úgy fogjuk föl, ahogyan – úgy vélem – helytelen fölfogni, tehát ha közéletiségen csak a napi politikai vagy társadalmi, gazdasági, morális problémákkal való foglalkozást értjük, akkor félek, nem

vagyok közéleti. A közéletiség azonban, szerintem, nem egészen ez.

– Most élek, s itt élek Magyarországon. Ha van szemem, szívem és becsületem: ennek a kornak, ennek a közösségnek fényei és árnyai, örömei és bánatai, reménységei és szorongásai laknak bennem is. Nem tudok másról beszélni. S minél mélyebben élem a magam életét, s mondom ki a magam élményeit, annál több ember helyett és több ember számára beszélek. Akár közvetlenül, akár áttételesen.

– Ilyen értelemben igenis közéletinek érzem költészetem.

A halál-problematika egész költészetét végigkíséri. Pesszimista alkatra vall-e ez? Lénye alkotóeleme-e a szomorúság?

– Kétségtelenül sokat foglalkozom a halál problematikájával, de nem azért mert vonzódom hozzá, mert jól érzem magam a halálgondolat társaságában, mert az élet hiábavalóságát akarom igazolni. Éppen ellenkezőleg: az élet legszörnyűbb velejárójának tartom a halált. Nem tudom elfogadni, végtelenül megalázónak, emberhez méltatlannak vélem, s szüntelenül kerülgetem, összezsápok vele, le akarom leplezni, megnevezni, hogy valamiképpen fölébe kerekedjem. Hát ez aligha pesszimizmus!

– Hogy lényem alkotóeleme-e a szomorúság? Igen, az. S ezt csöppet se bánom, mert kevesebbnek érezném magamat nélküle. De éppúgy alkotóeleme az öröm s a jókedv is, és szeretném hinni, hogy még sok egyéb emberi dolog.

A pécsi irodalom és a modernség közé általában egyenlőségjelet szoktak tenni (ki-ki álláspontja szerint: helyeslően vagy rosszállóan), de abban mindkét fél meg egyezik, hogy ebben az „egyenlőségjelben” Önnnek is jelentős szerepe van. Nevezetesen, hogy nagy batást gyakorolt minden Pécssett induló és élő íróra, költőre. Mi erről a véleménye?

– Soha sem akartam a saját képemre és hasonlatosságomra formálni senkit. A tehetséges embereket mindig nagyon tiszteltem és szerettem. Ritka és rendkívüli jelenség az igazi tehetség felbukkanása, főleg egy akkora városban mint Pécs. Az irodalomról persze nekem is megvan a véleményem. Esztétikai elveim okvetlenül a

modernséghez kapcsolnak: hogy gyakorlatilag milyen módon, azt verseim megmutatják.

– Az irodalmat világleletemben igen komolyan vettem. Vallottam és vallom, hogy az íráság roppant bonyolult komplexus: szellemi, pszichológiai és morális tényezők egész seregének szerencsés koegzisztenciája. Legfeljebb ezzel a felfogással s a belőle eredő emberi és írói magatartással – amiben a meg nem alkuvó szigor is feltétlenül jelen van – hatottam itt induló fiatal író és költő barátaimra, s ennek révén esztétikai elveim is kisebb-nagyobb mértékben átplántálódtak beléjük.

Abogyan beszélgetésünk elején kiderült, Ön születésétől fogva Pécsen él. Így feltétlenül illetékes az úgynevezett vidéki irodalom helyzetéről nyilatkozni. Milyen intézkedésekre lenne szükség, hogy ennek az irodalomnak a helyzete javuljon? S egyáltalában: lehet-e rajta változtatni?

– Bár minden egyszerűsítés némi hamisítás is, vissza kell mennem néhány alaptételig. Az irodalomhoz mindenekelőtt író kell, megjelenési lehetőség és olvasóközönség. Ha azt akarjuk, hogy vidéken irodalom legyen (nem vidéki irodalom), akkor először is olyan helyzetet kell teremteni, legalább a nagyobb városokban, az ott induló írók számára, hogy ne legyen áldozat helyben maradniuk vagy legalábbis egyre kisebb áldozat legyen. Ehhez sok minden hozzátartozik az anyagiaktól az erkölcsiekig, ami együtt a jó közérzetet adja.

– Benne van nyilván folyóiratok, kiadók szervezése és egészséges működése. Benne van a munka értékelése, megbecsülése: például az is, hogy az elköltözni szándékozókra ne mondjanak le oly könnyen az illetékesek, esetleg egy kegyes frázissal: „Nem kívánjuk megakadályozni érvényesülésüket.” Harcoljanak értük, de ne adminisztratív eszközökkel, hanem segítséssel problémáik megoldásában.

– Példa rá már itt-ott akad az országban. A javulásnak tehát nem elvi akadályai vannak.

Végül az utolsó kérdés: min dolgozik?

– A következő év elején jelenik meg a Magvetőnél válogatott verseim gyűjteménye *A lélek évszakai* címmel. Bő válogatás lesz, már csak azért is, mert első, itt Pécsen kiadott köteteim szinte el sem jutottak az ország nyilvánossága elé.

- Aztán lassacskán gyülekezik egy újabb versesköt-
vem anyaga, lassacskán, mert keveset, nagyon nehezen
írok.

- A fordítással sem szakítottam. Jelenleg Ungaretti-
versekkel küszködöm. Szeretnék egy válogatott műfor-
dítás kötetet is összeállítani.

LÁZÁR ERVIN